

Biblioteket som demokratisk væksthus

Alle mennesker skal have mulighed for at deltage i samfundsudviklingen og aktivt at påvirke den.

Bibliotekernes rolle i forhold til det kommer fx til udtryk i bibliotekspolitikken i Frederikshavn – en af de danske byer, der med en færge forbinder danskere og nordmænd.

I bibliotekspolitikken står der:

”En vigtig del af ethvert biblioteks selvopfattelse er, at bibliotekerne er en hjørnesteen i det danske demokrati. Biblioteket giver borgerne mulighed for at hente den viden og de informationer, der kan danne baggrund for demokratisk forståelse og udvikling”.

Bibliotekerne spiller altså en helt særlig rolle for den demokratiske kultur og har potentiale til at fungere som væksthus for demokrati og medborgerskab.

Den position styrkes yderligere af, at alle kan mødes på lige fod og neutral grund på biblioteket, og stort set alle borgere har tillid til biblioteket – også borgere med en anden etnisk baggrund end dansk.

Men der er et stort behov for at gøre de demokratiske værdier og spilleregler mere forståelige, at omsætte dem i praksis og gøre dem konkrete i dagligdagen.

Samtidig er der røster i samfundet, der stiller spørgsmålstejn ved, om biblioteket i praksis tør spille en mere aktiv rolle med risiko for at sætte sin neutrale status på spil.

Ét er dog sikkert. Vi lever i et samfund, hvor intet er som det var, og hvor vi også må udvikle nye rammer for det demokratiske liv.

Biblioteket bør derfor bevidst arbejde med at udvikle dets rolle i forhold til demokratiet og skabe rum for samtale, både rum i det fysiske bibliotek og virtuelle rum.

Biblioteket skal fungere som mødested og inspirationssted, et demokratisk torv, der kan fungere som ramme om debatter om samfundet.

Biblioteket må skabe demokratisk dialog, så normer og værdier i praksis kan mødes og blive udfordret og påvirket.

Når man skal støtte og styrke demokratiet skal man tage hensyn til at:

- Biblioteket skal spejle det nye medielandskabs muligheder og betingelser
- Adgangen til relevant information skal integreres i dagliglivet
- Biblioteket skal understøtte at eksisterende viden bliver udnyttet
- Brugere skal inddrages mere aktivt i bibliotekets formidling.
- Det gælder om at skabe synergieffekt gennem partnerskaber – altså at styrke bibliotekets eksterne samarbejdsrelationer.

Blandt andet på baggrund af de udfordringer, som jeg her har nævnt, har 'Biblioteket som demokratisk væksthus' været et indsatsområde for Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker. Puljen skal bruges til udvikling af folkebibliotekerne i Danmark, og den administreres af Styrelsen for Bibliotek og Medier.

Formålet med indsatsområdet var gennem en række forsøg at skabe fornyelse i bibliotekernes demokratiarbejde og på den måde bidrage til samfundets sammenhængskraft på borgernes betingelser.

Jeg vil nu præsentere tre af de projekter, der fik tilskud, fordi de afspejler, hvordan bibliotekerne på nye måder forsøger at matche kravene til biblioteket i videnssamfundet.

Eksempel 1

Det første eksempel fra Herning midt i Jylland handler om et samarbejde mellem biblioteket og den lokale avis (Herning Folkeblad).

Biblioteket og avisen ønsker sammen at skabe et debattilbud, der kan styrke kvaliteten af den lokale debatkultur.

Udgangspunktet er at udvikle formen på debatarrangementer og metoden til at formidle nyheder i det fysiske biblioteksrum på sådan en måde, at borgerne engagerer sig og tager stilling til udviklingen i samfundet omkring dem.

Resultatet er et helt nyt lokalbibliotek, der simpelthen hedder **Nyhedsbiblioteket**. Det har lokaler i avisens nybyggede hus midt i Herning. Biblioteket har valgt kun at fokusere på et enkelt af elementerne i bibliotekernes virksomhed – nemlig aktualitet. Fokus er derfor på nyheder, på refleksion og på debat.

Der er ingen reoler med bøger. I stedet præsenteres nyheder og baggrundsstof på tre skærme med overskrifterne: den globale - den nationale og lokale - og den redigerede virkelighed.

To nyhedsformidlere og en bibliotekar har til opgave at følge med i nyhedsstrømmen og tage aktuelle og interessante emner op til debat.

Avisens journalister og redaktører producerer debatoplæg, som går bag om forsiden på dagens avis og drøfter valg af

nyheder og nyhedernes indhold. På den måde bliver brugerne af biblioteket præsenteret for andre vinkler, end de får fra de gængse medier.

Udfordringen er at perspektivere og sætte spørgsmålstegn ved nyhederne.

I tæt samarbejde med de journalistiske medarbejdere på avisen er biblioteket i gang med at udvikle nye måder at understøtte den demokratiske debat i det fysiske rum. Fx indbydes lokale politikere til rundbordssamtale om kontroversielle emner, og der etableres videokonference med eksperter langt fra Herning.

Alle møbler i biblioteket er i øvrigt mobile, så rummet hurtigt kan ændres til et debatforum for 50 personer.

Læs mere på:

<http://www.herningbib.dk/om-biblioteket/midtbyen>

Eksempel 2

Det næste projekt handler om at udvikle modeller for bibliotekets arbejde med nærdemokrati. I det projekt har bibliotekerne i Aalborg ønsket at øge deres fokus på, at biblioteket skal understøtte den lokale demokratiske proces på en mere offensiv og mere dialogorienteret måde.

Arbejdet i projektet har haft det overordnede mål både at udvide, at systematisere og at optimere bibliotekets rolle i forhold til at skabe debat.

Fokus i aktiviteterne har ligget på tæt dialog med borgerne og at understøtte deres følelse af medborgerskab. Midlerne har blandt andet været bibliotekspersonalets opsøgende rolle og samarbejde med lokale aktører.

Et af de mere utraditionelle tiltag i projektet har været en demokratidag for 7. klasserne i Aalborg Kommune, som biblioteket afholdt i samarbejde med et kommunalt tilbud til unge om fritidsundervisning.

I alt deltog 24 klasser i en 'skattejagt'. Posterne var placeret rundt om i Aalborg, bl.a. i byrådssalen på rådhuset, i lokaler, der tilhører forskellige politiske foreninger og i børnebiblioteket.

På de forskellige poster skulle der løses en lille quiz, og hver post havde sit tema. Temaerne spændte fra demokrati i familien til ungdomspolitik og politik og medier. De unge fik også lejlighed til at møde flere politikere, og med en teatergruppe som facilitator spillede de rollespillet "Unge på Tinge".

Biblioteket har desuden udviklet en model for aktiviteter i forbindelse med valg. Den blev afprøvet første gang ved valget til Europa-Parlamentet i 2009.

Modellen er baseret på samarbejde med kommunen om bl.a. brevstemning på bibliotekerne og café-møder om politiske emner, som bliver markedsført via sms. Både før og efter café-møderne bliver de omtalt på bibliotekets hjemmeside, på storskærme i biblioteket og i web-nyhedsbreve.

Indholdet på hjemmesiden og storskærmene har været vinklet mod aspekter i hverdagen og har inddraget udtalelser fra borgerne.

Fokus i modellen er, at indholdet skal have høj relevans for borgerne. Det handler om 'formidling af erkendelse' frem for materialeformidling. Formen skal være en blanding af det personlige møde og den digitale formidling.

Arbejdet med nærdemokrati på en så koncentreret måde har været en øjenåbner for biblioteket i Aalborg.

Bibliotekspersonalets nye roller og aktiviteterne i projektet har fx påvirket nyindretningen af et lokalbibliotek, som har fået profilen 'den aktive borger'.

Få mere at vide: Karin Lund, Aalborg Bibliotekerne

Eksempel 3

Debat, der batter. Ved at sætte kunst og politik til debat udfordrede Biblioteket i Vejle de demokratiske værdier på en helt anderledes måde op til kommunalvalget i november 2009.

Seks politiske ungdomspartier valgte hver især en demokratisk værdi. Seks kunstnere skabte værker, der fortolkede værdierne, og seks udvalgte steder i byen dannede ramme om en offentlig debat ud fra de valgte værdier og de kunstværker, der opstod på baggrund af dem.

En vigtig pointe ved debatarrangementerne var, at publikum blev aktiveret og involveret. Det partipolitiske blev nedtonet, og i stedet kom værdier og holdninger i spil på nye måder, fordi kunsten udfordrer hverdagens vanetænkning.

For kunstnerne var det en udfordring at arbejde med en demokratisk værdi valgt af et parti, man måske slet ikke kunne identificere sig med. For politikerne blev det en kunst at argumentere for de valgte demokratiske værdier, så kunstneren blev inspireret til nyfortolkning.

Læs mere på: <http://debatter.vejlebib.dk>

Til sidst vil jeg godt komme lidt ind på **digitalt demokrati** i forbindelse med at skabe nye dialogformer. I den forbindelse er det værd at notere sig, at det afgørende for succes med digitalt demokrati er, at der sættes ressourcer af, og at politikerne engagerer sig aktivt i det. Det skal være dem, der har truffet beslutningerne, som man spiller bold med, når der debatteres – ellers er der ingen mening eller dynamik i dialogen.

Sådan siger Lars Torpe, lektor fra Aalborg Universitetscenter. Han har udgivet en bog om demokrati på nettet.

Det udsagn bekræftes af webmaster i Odder Kommune, Claus Buur Rasmussen. Han har erfaret, at man godt kan få folk til at debattere vigtige emner på nettet. Men det kræver, at man også leverer grundige baggrundsoplysninger og tør

sætte ømtålelige emner til debat. Hvis der ikke er noget på spil, hvor borgerne har lidt hjerteblod med - så gider de ikke.

Mange kommuner er konfliktsky i forhold til at tage følsomme emner op. Så det er oplagt for biblioteker at give borgerne mulighed for at ytre sig. Det er ikke nok blot at have lokalplaner til gennemsyn og dele valgmateriale ud. Bibliotekerne skal også turde være igangsættere.

Det er Claus Buur Rasmussens erfaring, at det er vigtigt at lave et samspil med andre medier. Det er bl.a. med til at få flere forskellige målgrupper inddraget. I forbindelse med kommunalvalget lavede biblioteket fx videoportrætter med byråds kandidaterne. I debatten på nettet postede borgere og politikere over 400 indlæg i løbet af valgkampen.

Claus Buur Rasmussen siger, at en af grundene til kommunens succes med at få debat på nettet er, at biblioteket gør meget ud af at klæde borgerne på med baggrundsviden. Alle byrådets beslutninger bliver fx journalistisk beskrevet på kommunens hjemmeside, og der er videotransmissioner fra byråds- og borgermøder.

Det er ikke bedre at debattere på nettet frem for læserbreve i aviserne eller på borgermøder og vælgermøder. Men netdebatten omkring kommunalvalget har været med til at sikre, at borgerne stemte på et godt grundlag. Der er også en del borgere, der kun ytrer sig på nettet. Claus Buur Rasmussen er derfor overbevist om, at biblioteket er med til at involvere flere borgere – og dermed udvikle demokratiet en lille smule.

Få mere at vide: Claus Buur Rasmussen, Odder Kommune

Jeg håber, at eksemplerne på danske bibliotekers eksperimenter med at støtte den demokratiske debat kan bruges som input til debatten her i panelet.